

«Լոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Բարոյական արժեքներ

Առարկան՝ Դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Շողիկ Նահապետյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Կ.Զարյանի անվան համար 117 հիմնական դպրոց

Երևան 2022

Ներածություն

Երեխաների մեջ առաջնահերթը բարոյական արժեքների ձևավորելն է: Բարոյական ընտրությունը միշտ կատարվում է գիտակցաբար, ինքնակամ, համաձայն անձի ներքին համոզմունքների: Այսպիսով, բարոյականության կարևորությունը մարդու կյանքում որոշիչ նշանակություն ունի: Բարոյականությունը ազդում է մարդկային փոխգործակցության բոլոր ոլորտների վրա՝ կրոն, արվեստ, իրավունք, ավանդույթներ և սովորույթներ: Վաղ թե ուշ յուրաքանչյուր անհատի գոյության մեջ հարցեր են առաջանում՝ ինչպես ապրել, ինչ սկզբունքով առաջնորդվել, ինչ ընտրություն կատարել և նա պատասխանի համար դնում է սեփական խիղճը:

Բովանդակություն

Ներածություն	էջ. 3
Բարոյական արժեք	էջ. 4
Եզրակացություն	էջ. 18
Գրականության ցանկ	էջ. 19

Բարոյական արժեքներ

Բարոյական արժեքները և, ընդհանուր առմամբ, արժեքների ամբողջ շրջանակը, ունեն մի շարք ընդհանուր հատկություններ, որոնք հեշտությամբ կարելի է ճանաչել՝ արժեքները տարբերելու վարքային այլ ձևերից: Այս բնութագրերի համապատասխանությունը սովորաբար շատ ակնհայտ է, բայց պարտադիր չէ, որ բոլորը բավարարվեն՝ ստանդարտ որպես արժեք դիտարկելու համար: Այս հիմնական բնութագրերը հետևյալն են:

Դրանք կապված են մարդու հիմնարար հույզերի հետ:

Բարոյական արժեքները բնութագրվում են, քանի որ դրանք անմիջականորեն կապված են մարդու էական հույզերի հետ: Այս կատեգորիայի մեջ կան սեր, հավատարմություն, մեղավորություն և զայրույթ:

Վերացական են՝

Դա այդպես է, քանի որ դրանք մտավոր կառուցվածքներ են, որոնք սկսվում են իրերի մեկնաբանությունից՝ հաշվի առնելով անհատի մշակութային շրջանակը և նրանց սեփական կյանքի փորձը:

Դրանք կարևոր են

Վարքի այս օրինաչափությունները թույլ են տալիս մեզ «լավը» «վատից» տարբերել՝ դրանով իսկ իմաստ տալով բուն կյանքին և հետապնդելով մարդկանց զերազանցումը:

Դրանք անհատական են և կոլեկտիվ

Չնայած դա հակասական է թվում, կան որոշակի արժեքներ, որոնց դրսևորումը կլինի հավաքական, իսկ մյուսները ավելի անհատական տեսլական՝ ըստ յուրաքանչյուր անհատի տեսակետի:

Նրանք հիերարխիկ են

Բարոյական արժեքներն աշխատում են առաջնահերթ կառուցվածքով, քանի որ յուրաքանչյուր մարդ և յուրաքանչյուր հասարակություն դրանք կազմակերպում է ըստ իրենց կարևորության՝ բուրգի գագաթին դնելով նրանց, ովքեր առավել կարևոր

են գործողությունների և վերաբերմունքի կազմաձևման համար: Արժեքները մարդկանց և հասարակությունների էվոյուցիայի և հասունության գործընթացի արդյունք են: Ահա թե ինչու դրանք հիմնարար տարրեր են ժողովրդի մշակույթի սահմանադրության մեջ:

Դրանք կարող են տարբեր լինել ըստ յուրաքանչյուր մշակույթի: Հաշվի առնելով դրանց պատմական առանձնահատկությունները՝ բարոյական արժեքները տարբեր են կախված այն հասարակությունից, որտեղ դրանք արտահայտվում են:

Չնայած կան ընդհանուր տարրեր, բայց յուրաքանչյուր մշակույթ զարգացնում է իր պատկերացումները, թե ինչն է ճիշտ կամ սխալ, և այդ հասկացություններից կառուցվում է բարոյական արժեքների համակարգ, որը դրան արձագանքում է: Բարոյական արժեքների ձևավորումը:

Ժամանակի ընթացքում անհատի կամ հասարակության արժեքային շրջանակը աստիճանաբար կառուցվում է: Սա նշանակում է, որ դրանք նախշեր չեն, որոնք ապրում են անհատների գենետիկ կոդում, այլ ավելի շուտ, որ դրանք մոդելավորում են ամբողջ կյանքի ընթացքում փորձի կուտակմամբ: Այս իմաստով բարոյական արժեքները փոխանցվում են սերնդեսերունդ, ինչը կարևորվում է կրթության կարևորությունը ինչպես ընտանիքի ներսում, այնպես էլ դպրոցական միջավայրում, քանի որ երկու միջավայրերն էլ հանդիսանում են հիմնական ուսուցման օղակները (մարդիկ):

Բարոյական արժեքների օրինակներ:

Բարոյական արժեքներն այն վարքագիծն են, որը մարդուն ապահովում է կյանքի զգացողությամբ, որով նա ձգտում է կատարելագործել իր մարդկային որակներն ու արժանապատվությունը, ուստի որոշ արժեքների կամ այլ արժեքների կից կյանք վարելը անհատական և ազատ որոշում է:

Արժեքները գոյակցում են անհատների մեջ, և ներքին բախումներ կարող են առաջանալ՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուրին տրված կարևորությունը:

Հիմնական բարոյական արժեքները հետևյալն են.

Մեր

Դա, թերևս, բարձրագույն արժեք է, քանի որ բացահայտում է հատուկ նշանակության վերաբերմունքի մի շարք այլ էակի նկատմամբ, հաշվի առնելով, որ այն ունի շատ բարձր անձնական անշահախնդրություն:

Ընկերություն

Դա այն է, երբ երկու անձանց կամ մարդկանց խմբի միջև կա անշահախնդիր հուզական կապ, որը նրանց թույլ է տալիս ներդաշնակ հարաբերություններ հաստատել:

Շնորհակալություն

Հենց այդ վերաբերմունքն է, որ պետք է ժամանակին ճանաչել ստացված օգուտը, դա երախտագիտություն ցուցաբերելն է:

Հարգանք

Դա ենթադրում է առարկայի, հանգամանքի կամ անձի, այդ թվում՝ ինքն իրեն ընդունելը և գնահատելը:

Բարությունը

Դա այն որակն է, որ ունի մարդ արարածը լավը լինելու, ուրիշներին և իր շրջապատին ցույց տալու համար, որ նա կարող է գործել նրանց օգտին՝ ցուցաբերելով մեղմություն և բարձր անշահախնդրություն:

Առատաձեռնություն

Դա այն վերաբերմունքն է, որի միջոցով դուք ինքներդ ձեզ տալիս եք՝ առանց դրա դիմաց ինչ-որ բան ակնկալելու, նպատակ ունենալով օգնել նրանց, ովքեր դրա կարիքն ունեն:

Խոնարհություն

Դա համեստ լինելու հատկությունն է՝ ի դեմս քո ունեցածի և այն, ինչ դու ես որպես մարդ:

Ազնվությունը

Դա որակ է, որի միջոցով անձը գործում է ստից և խաբեությունից հեռու, այդ պատճառով էլ նա թափանցիկ է իր վարքագծում և միշտ կապված է ճշմարտությանն ու պաշտպանությանը:

Արդարադատություն

Դա այն վարքն է, որի ներքո անձը արդար է, հաշվի առնելով, որ դա սկսվում է բանականությունից և արդարությունից: Քանի որ բարոյական արժեքները վարվելակերպի ուղեցույցներ են, որոնք թույլ են տալիս տարբերել բարին չարից և գործել ըստ այդմ, բարեգործության միջոցով ուրիշների հետ առատաձեռն անձը և նաև աջակցում է նրանց, ովքեր պահանջում են, արդար որոշումներ կայացնում և միշտ ապրում են:

Քաջություն

Մարդը համարձակություն է ցուցաբերում, երբ որոշում է կայացնել գործողություն՝ անկախ դրա մեծ դժվարությունից կամ դրա առաջացրած վախից: Այս բարոյական արժեքը շատ օգտակար է ապրուստի համար, քանի որ այն անմիջականորեն կապված է այն կյանքի նպատակներին կենտրոնանալու և ձգտելու հետ, որոնք մենք ինքներս ենք դնում:

Ինքնատիրապետում

Դա հասարակության համատեքստում ամենակարևոր բարոյական արժեքներից է: Ինքնատիրապետումը զարգացնելը ենթադրում է խուսափել իմպուլսիվ բառերից և գործողություններից, որոնք կարող են վեճեր և թյուրիմացություններ առաջացնել համայնքի անդամների շրջանում:

Հաղթահարում: Ինչպես իր անունն է ցույց տալիս, այն փորձում է պայքարել բոլոր անհրաժեշտ թեստերի դեմ՝ ցանկացած խնդրից դուրս գալու կամ դիմակայելու համար, որոնք հանգեցնում են անհավանական բավարարվածություն:

Բարոյական արժեքների ուսումնասիրության ոլորտը բավականին լայն է, բայց դրանցից շատերը կենտրոնանում են մարդկանց մեջ բարի, չարի երկակիության առկայության հաստատման վրա:

Օսկար Ուայլդը խոսում է լավատեսության հիմքերի մասին, քանի որ հասարակությունը սովոր է միշտ լավ մտածել ուրիշների մասին:

Նիցշեն մի փոքր ավելի արմատական է ասում է, որ ավանդույթի շրջանակներում բարոյական արժեքները կորցրել են իրենց էությունը սերնդեսերունդ, չկիրառելով նույն ուժով իրենց հայտնաբերումից ի վեր, որպեսզի հասարակությունը լինի օրինակելի:

Բարոյական արժեքները մարդկության որոշակի մակարդակն են, մարդասիրությունը, որը սահմանում է հասարակությունը:

Իմանալով բարոյական արժեքները՝ դրանց հետևելը դժվար չէ, գլխավորը ցանկանալն է: Մարդը, ով հասկանում է, որ չի կարելի գոյատևել այս հսկայական և արագ փոփոխվող աշխարհում, և միայնակ կյանքն այնքան էլ լավ չէ, չի ստեղծի կոնֆլիկտներ գրոյից և բոլորի հետ անընդմեջ: Մարդն ուղղակի ապրում է, որ չտոնահարի իր իրավունքները, բայց և չխանգարի ուրիշներին:

Բարոյական վարքագիծը բարոյականությունն է:

Այնպես եղավ, որ ամբողջ աշխարհում բարոյական արժեքները նույնն են (ի տարբերություն, օրինակ մշակութային կամ նույնիսկ սոցիալական): Դրանք բոլորն ուղղված են մարդկային բարձրագույն իդեալներին: Բարոյական արժեքները մի շարք կանոններ են, որոնք օգնում են ապրել հասարակության մեջ բարեկամաբար և կառավարել մարդկանց կյանքը: Առանց նման օրենքների աշխարհը կընկներ քաոսի մեջ, որտեղ բոլորն անպատիժ կգողանային, կսպանեին: Մարդը, ով ձգտում է ավելի լավը դառնալ, լավություն է անում և սիրում է աշխարհը, ավելի լավ առողջություն ունի, քանի որ ենթակա չէ սթրես, դեպրեսիա, բացասական կործանարար հույզեր: Չնայած ապացույցներին, որ բարոյական արժեքներին հետևելը հիմնականում լավ է իր համար, շատերը դա համարում են ճնշում, սահմաններ, սահմաններ, որոնք փակում են դեպի ազատության ճանապարհը:

Միևնույն ժամանակ, սահմանափակումների դեմ բողոքող ապստամբներն ու ընկերները, երբ բախվում են իրենց նկատմամբ վատ վերաբերմունքի, զայրանում են, վրդովվում, նույնիսկ վրեժխնդիր լինում: Եզրակացությունը պարզ է՝ կանոններին ենթարկվելու կարիք չկա, պարզապես ստիպեք մյուսներին ի պատասխան նույն կերպ վարվել: Բարոյական արժեքները սկսվում են տնից: Բարոյական արժեքների ճիշտ սահմանմանը հասնելու համար պետք է հաշվի առնել հետևյալը՝ արդարություն, ալտրուիզմ, անձնագոհություն, բարություն, հարգանք:

Տորես Տրիանան (2009) առաջարկում է բարոյական արժեքների իր սեփական հայեցակարգը հետևյալ հայտարարությամբ.

«Դրական սոցիալական իմաստը՝ բարին, ի տարբերություն չարի, որն առաջնորդում է մարդու վերաբերմունքն ու վարքը բարիք գործելու նկատմամբ՝

պատվիրելով նրա դատողությունները բարոյական կյանքի և դրանցից բխող գործողությունների մասին»: Մարդիկ, ովքեր հետևում են բարոյական արժեքներին, հասարակությունից ստանում են պիտակ՝ արդար, հարգալից, բարի, ալտրուիստ, պատասխանատու: Եթե նրանցից յուրաքանչյուրը ճիշտ է գործում ընտանիքի, դպրոցի, աշխատանքի և ընկերների մեջ, ապա առարկան գործում է տանը սովորածի և դպրոցում ամրապնդվածի համաձայն՝ լավ դաստիարակության և գերազանց ուսուցիչների շնորհիվ: Բարոյական արժեքների ձևավորումը սկսվում է երեխայի ծնվելու հետ միաժամանակ և իրականացվում նրա ողջ կյանքի ընթացքում: Այդ գործընթացին մասնակցում են ընտանիքը, միջավայրը, եկեղեցին, տեղեկատվահաղորդակցական տեխնոլոգիաները և, իհարկե, երեխաների դաստիարակության հիմնական օղակը՝ հանրակրթական դպրոցը: Յուրաքանչյուր մարդու մեջ մեջ բարոյականության ծիլը, մնում է այն գտնել և աճեցնել:

Բարոյականությունը ներարկվում է մարդու աշխարհայացքի մեջ գիտության, գիտելիքի միջոցով: Դու ապրում ես մարդկանց շրջապատում: Մի մոռացիր, որ քո յուրաքանչյուր արարք, յուրաքանչյուր ցանկություն անդրադառնում է քո շրջապատի մարդկանց վրա: Ստուգիր քո արարքները ինքդ քեզ հարց տալով, արդյոք դու անհարմար բաներ չես անում մարդկանց նկատմամբ: Ամեն ինչ արա այնպես, որ շրջապատիդ մարդիկ իրենց լավ զգան:

Դու օգտվում ես մարդկանց ստեղծած բարիքներից: Մարդիկ քեզ տալիս են երջանկություն, նրան հատուցիր քո բարության: Երբ երեխան մոտենում է չափահասության, նա սկսում է զարգացնել իր բարոյական արժեքները վերլուծելով և կասկածի տակ առնելով այն արժեքները, որոնք իր ծնողները ներշնչում են նրանում:

Դեռահասը ցանկանում է ընդունվել իր հասակակիցների կողմից, դրա համար նա կարող է փոխել իր բարոյական ակզբունքները:

Այսպիսով, երեխայի կարծիքը փոխվում է:

«Ես դա անում եմ, քանի որ դա ճիշտ է»:

Դեռահասը ընդլայնում է իր բարոյական սկզբունքները, հորիզոնները և կանոնները տեսնում է որպես սոցիալակ ուղեցույցների մի շարք, որոնք օգուտ են բերում բոլորին:

Նա գնահատում է կանոնները, բայց քննարկում է դրանք:

Պետք է տարբեր օրնակներով համոզել երեխային, որ բարոյականությունը մեծ ուժ է, որը ետ է պահում մարդուն անբարո քայլերից:

Հաճախ դասերի ժամանակ այն գաղափարները, որոնք ուզում եմ հաղորդել և ավելի պարզ բացատրել ներկայացնում եմ առակներ:

Անուրանալի է առակի ուժը, քանի որ երեխայի մտքի վրա մեծ տպավորություն է գործում նյութական ձևի վերածված պատկերը, քան վերացական գաղափարը: Մարդ արարածը սիրում է սովորել օրինակով, ընդօրինակելը նրա համար ավելի հեշտ է, քան վերացական խրատը:

«Բարոյական մարդը շատ բան է անում հանուն իր ընկերների, հանուն հայրենիքի, նույնիսկ այն դեպքում երբ նրան վիճակված է զրկվել կյանքից»: (Արիստոտել)

Անդրադարձ կատարենք Ռուսոյի հայացքներին, երբ սանի համար օգտագործում էր մարդ-բնություն, մարդ-մարդ կապի դրսևորումները, և ճիշտ բարոյական մշակույթ էր ձևավորվում բնության և մարդու միջև, լուծում այնպիսի խնդիրներ, ինչպիսիք էին ուսման նկատմամբ հետաքրքրություն և սովորելու ցանկություն, բարոյական արժեքներն են ձևավորվում, որոնք իմաստավորում են մարդու կյանքը: Դասերի ժամանակ բերելով օրինակներ նշում ենք, որ անձի մասին դատում ենք նրա արժեքներով, որոնք գոյացնում են նրա ներաշխարհը: Բարոյական դաստիարակության լավագույն միջոցներից մեկը Ռուսոն համարում էր բարոյական վարժությունը: Նա արդարացիորեն նշում է, որ առաքինի գործերը սեր են առաջացնում դեպի մարդկությունը. «Բարիք անելով է, որ մարդ բարի է դառնում»:

Ռուսոն դեմ էր բարոյախոսության, բարոյական քարոզների, հրամայելու, հնազանդեցնելու, մանավանդ պատժի միջոցներին: Բարոյական դաստիարակության մեջ ևս, թեպետ ավելի պակաս չափով, քան ուսուցման մեջ, նա մեծ տեղ էր տալիս սանի անձնական փորձին:

Շ.Պիաժեն անձի արժեքային կողմնորոշումների զարգացումը կապում է ինտելեկտուալ զարգացման մակարդակի հետ: Նա համարում էր, որ բարոյական դատողությունների ներքնայնացումը երեխաների մոտ տեղի է ունենում զարգացող մտածողական կառուցվածքների և աստիճանաբար ընդլայնվող սոցիալական փորձի փոխազդեցության արդյունքում: Եթե զարգացման առաջնային փուլում երեխան բարոյական նորմերը դիտարկում է որպես հաստատված և անփոփոխ, իսկ արարքի

բարոյական գնահատման չափանիշը բացառապես դրա հետևանքներն են, ապա վերացական մտածողության զարգացմանը զուգընթաց (6-7 տարեկան) երեխայի մոտ առաջանում է արարքը ոչ միայն հետևանքների, այլև մտադրության տեսանկյունից գնահատելու ընդունակություն: Այսպիսով, երեխայի վերացական ինտելեկտի զարգացմանը զուգընթաց ձևավորվում է բարոյական գնահատականների հարաբերականության, դրանց պայմանական բնույթի մասին պատկերացում, այսինքն՝ «բարոյական ռեալիզմը» փոխարինվում է «բարոյական հարաբերականությամբ»:

Լ. Կուլբերգը, հստակեցնելով Ժ. Պիաժեի տեսակետը երեխայի բարոյական զարգացման խնդրին, առանձնացնում է դրա մակարդակները և փուլերը: Առաջին՝ նախահամաձայնեցման մակարդակում բարոյական արժեքներին ենթարկվելը տեղի է ունենում պատժից խուսափելու կամ խրախուսանքի եսասիրական պատկերացումներից ելնելով: Համաձայնեցման մակարդակում շրջապատի նորմերը և արժեքները ընդունվում են ըստ առաջնայնության, արտաքին հեղինակության հիման վրա, հետագայում նաև, ըստ սպասելիքների համապատասխանության, մտերիմների անհավանությունից կամ քննադատությունից խուսափելու ցանկության: Հաջորդ մակարդակում ձևավորվում են լայն սոցիալական նորմերին անձի ուղղվածությունը, մեղքի զգացումից խուսափելու ձգտումը: Հետահամաձայնեցման մակարդակում երեխան սկսում է հետևել սեփական բարոյական սկզբունքներին, որոնք չեն համապատասխանում շրջապատի արժեքներին:

Բարոյական արժեքներ ունեցող մարդիկ հստակ հասկանում են (ինչն է ճիշտ, ինչը սխալ): Նրանց վարվելակերպը պայմանավորված չէ պահի թելադրանքով, այլ հիմնված է հստակ սկզբունքների վրա, որոնք նրանց համար հանդիսանում են հուսալի ուղեցույց, և որոնց համաձայն նրանք վարվում են, անգամ երբ իրենց ոչ ոք չի տեսնում: Ինչու՞ են կարևոր: Երեխաները աջից ու ձախից անընդհատ «ոմբակոծվում են» ճշտի ու սխալի վերաբերյալ աղավաղված տեսակետներով: Լինի դա իրենց դասընկերների շրջապատում, իրենց լսած երաժշտության, դիտած ֆիլմերի կամ հեռուստահաղորդումների միջոցով: Այդ ամենի ազդեցության ներքո նրանք գուցե սկսեն հարցականի տակ դնել ճշտի ու սխալի վերաբերյալ իրենց ունեցած համոզմունքները:

Մա հատկապես լուրջ խնդիր է դեռահասության տարիքում: Երեխաների դաստիարակության վերաբերյալ մի գրքում ասվում է, որ մինչև այդ տարիքը երեխաները արդեն պետք է հստակ հասկանան, որ հասակակիցները և զանգվածային տեղեկատվական միջոցները մեծ ճնշում են բանեցնում՝ ստիպելով հետևել որոշակի տենդենցների՝ ընդունված ու ճանաչված լինելու համար: Նաև պետք է կարողանան որոշումներ կայացնել իրենց սեփական արժեքների ու նախասիրությունների հիման վրա: Անգամ եթե դրա համար հարկ լինի իրենց ընկերների կարծիքին դեմ գնալ: Ուրեմն հստակ է, որ երեխաների բարոյական դաստիարակությունը անհրաժեշտ է սկսել նախքան դեռահասության շրջանը:

Ինչպես զարգացնել երեխայի մեջ:

Սովորեցրել ճշտի ու սխալի վերաբերյալ հստակ չափանիշներ: Բարոյական հասկացություններ արտահայտող բառեր գործածել: Այն երեխաները, ովքեր տեսնում են իրենց իրենց ծնողներն ազնիվ են ավելի հեշտությամբ են կարողանում դիմադրել անազնվորեն վարվելու գայթակղմանը անգամ երբ մենակ են:

Հասարակության զարգացման ցանկացած պատմական վիճակ անհնար է գնահատել՝ հաշվի չառնելով դրա բարոյական կողմը: Դժբախտաբար, մեր պետության մեջ կատարվում են համակարգային փոփոխություններ, որոնց բարոյական հետևանքների մասին ուշացումով մտածում կամ չեն էլ մտածում: Իսկ այդպիսի վարքագիծը հանգեցնում է ոչ միայն տնտեսական ու քաղաքական, այլև հոգևոր, բարոյական ճգնաժամերի, քանզի օրենքների վրա հիմնված բարոյականության կարևորագույն նախադրյալներն անձի ազատության ու նրա բարոյական ինքնորոշման հնարավորությունն են բարոյական արժեհամակարգում անձի ազատությունից ու ինքնակամ ընտրությունից դուրս բարոյականությունը նույնչափ անհնար է, որչափ այդ արժեքներն ու պահանջները՝ առանց բարոյականության: Միջնադարում կանոնական իրավունքն ու բարոյականությունը՝ որպես վարքի կարգավորման միջոցներ, հաճախ նույնացվում են: Որպեսզի մարդը հակվի դեպի բարին, դրականը, որպեսզի նա պատվիրազանց չդառնա, անհրաժեշտ էր կանոնաիրավական միջոցառումներով կարգավորել նրա վարքը: Ի տարբերություն իրավունքի: Հարկ է նշել, որ մարդու վարքի կարգավորման միջոցների ու մեխանիզմների մեջ բարոյականությունն ու իրավունքն ունեն մի շարք

տարբերություններ, իրավունքը, որն ունի ինստիտուցիոնալ-կազմակերպչական բնույթ, պետք է պարտադիր կերպով հաստատվի, վավերացվի և ապահովվի պետության կողմից: Ի տարբերություն իրավունք, բարոյականությունը ձևավորվում է տարերայնորեն՝ հասարակական կյանքի ընթացքում: Բարոյականության պահանջներն ու արժեքները ոչ մի տեղ պաշտոնապես չեն ամրագրվում և գոյություն ունեն հասարակական գիտակցության մեջ՝ սկզբունքների, գնահատականների, իդեալների տեսքով: Բարոյականության պահանջները չեն կարող իրականացվել հարկադրանքի ուժով, քանզի դրանց պարտադիր լինելու հիմքում ընկած է ոչ թե պատժի վախը կամ օրինաչափ քաղաքացու համբավ վայելելու ձգտումը, այլ դրանց ազատ ու ինքնակամ ընդունումը:

Բարոյականության ընտրությունը միշտ կատարվում է գիտակցաբար, ինքնակամ, համաձայն անձի ներքին համոզմունքների և այդ իսկ պատճառով՝ անհամատեղելի է գործածի համար անձնական պատասխանատվությունից փախչելու, հանգամանքներով արդարանալու, որևէ հեղինակության հղումներ անելու փորձերի հետ: Պատասխանատվություն կրելը՝ կատարած արարքների հետևանքներն ինքն իր վրա վերցնելն է, և բառի լայն իմաստով, դրանց համար վարձահատույց լինելը: Այլ կերպ ասած, պատասխանատվությունը ազատության անհրաժեշտ ատրիբուտն է: Ինքն իրեն պատասխանատու զգալ՝ նշանակում է ընդունակ լինել ակտիվորեն գործելու սեփական դիրքերից, գործելու իրադարձությունների տրամաբանությանը համապատասխան՝ հասկանալով և գիտակցելով, թե ինչպիսի հետևանքներ կունենան քո վարքը շրջապատի վրա: Իսկ դա ենթադրում է կանխատեսել սեփական արարքի հետևանքները և ձգտել կանխարգելել իրադարձությունների հնարավոր բացասական ընթացքը, պատասխանատու վարքն այդ իմաստով՝ բանական վարքն է:

Այսպիսով մարդկային վարքի կարգավորումն ու ազատ ընտրությունը՝ որպես բարոյականության նախապայման ուսումնասիրելը, արդիական է թե տեսական, թե գործնական առումներով: Տեսական առումով խնդրի ուսումնասիրությունը պայմանավորված է բարոյական արժեքների վրա հիմնված քաղաքացիական հասարակություն ստեղծելու պահանջներով, իսկ գործնական առումով՝ սոցիալ-տնտեսական ու քաղաքական նոր պայմաններում համապատասխան կողմնորոշիչների մշակման խնդրով:

Որպես փոքրիկի կամ նախադպրոցական տարիքի երեխայի ծնող, եթե կարծում եք, որ ձեր երեխան չափազանց փոքր է բարոյական արժեքներ սովորեցնելու համար, ապա դուք միայնակ չեք: Անընդհատ փոփոխվող և արագ տեմպերով զարգացող հասարակությունը կարող է ձեզ, որպես ծնող, շփոթեցնել, թե ինչ բարոյական արժեքներ սովորեցնել ձեր երեխային: Յուրաքանչյուր ծնող ցանկանում է, որ իր երեխան դառնա երկրի պատասխանատու և պարտաճանաչ քաղաքացի: Դրա համար, լավ կրթություն տալուն զուգահեռ, չափազանց կարևոր է երեխաներին բարոյական արժեքներ սովորեցնելը:

Բարոյական արժեքները օգնում են երեխաներին զարգացնել ուժեղ և սպասվորի անհատականություն, ինչը նվազեցնում է նրանց մոլորության շանսերը:

Երեխաներ, որոնց բարոյական արժեքները սովորեցնում են շատ փոքր տարիքից, սովորում են տարբերակել ճիշտն ու սխալը, մինչև 5 կամ 6 տարեկան հասնելը: Սա ազդում է այն բանի վրա, թե ինչպես են նրանք ընկալում աշխարհը և իրենց պահում մեծահասակ դառնալուց հետո: Շատերը կարող են պնդել, որ գործնականում անհնար է անկեղծություն և կարեկցանք սովորեցնել փոքր երեխաներին:

Այնուամենայնիվ, եթե երեխաներին սովորեցնեն և ցույց տան լավ բարքերի ազդեցությունը կյանքի սկզբում, նրանք վերջում հեշտությամբ կսովորեն: Ծնողներն իրենց երեխաների համար օրինակելի օրինակ են, քանի որ նրանք իրենց առաջին դասերն են քաղում նրանից: Ավելին, երեխաները սիրում են ընդօրինակել իրենց ծնողներին բոլոր առումներով: Հետևաբար, տանը լավ օրինակ ծառայելը՝ արժեքներին հավատարիմ մնալով, երեխաներին բարոյական արժեքներ սովորեցնելու ճիշտ միջոց է:

- Պատմեք էթիկական, հայրենասիրական կամ կրոնական պատմություններ երեխաներին: Հարցրեք երեխաներին նաև պատմություններից քաղված դասերի վերաբերյալ: Սա երեխաներին բարոյական արժեքներ հաղորդելու արդյունավետ միջոց է:

- Քանի որ երեխաներն անընդհատ ծնողներին են դիտում, ծնողները պետք է ուշադիր լինեն, քաղաքավարի և հարգալից վերաբերվեն ուրիշների հետ գործին: Այս կերպ երեխաները սովորում են հարգալից վերաբերվել ուրիշներին և գնահատել հարաբերությունների գեղեցկությունը:

• Ձգտեք երեխաների մոտ կարեկցանքի զգացում զարգացնել՝ օգնելով օգնության կարիք ունեցող այլ համախոհներին: Երեխաներին պետք է հնարավորություն տրվի օգնելու ուրիշներին:

• Անթաքույց մեկնաբանեք կարեկից վարքի և այն մասին, թե ինչպես է ուրիշի հանդեպ հոգատարությունը էական առաքիներություն:

Երեխաները շատ լավ դիտորդներ են և հետևում են իրենց տեսածին: Լինելով օրինակելի ծնող՝ դուք կարող եք բարոյական արժեքների անզին գանձը փոխանցել ձեր երեխային, որն իր հերթին այն կփոխանցի հաջորդ սերնդին:

Որոշ մարդիկ կիսում բարոյականության և էթիկայի հասկացությունները, բայց ավելի հաճախ դրանք օգտագործվում են հոմանիշ:

Բարոյականության սոցիալական գիտակցության ձև է, որը սահմանում է մարդկային վարքը սոցիալապես անհրաժեշտ տեսակ:

Բարոյական գործողությունը բարոյականության ամենակարևոր բաղադրիչն է, որը դրսևորվում է գործողություններում: Միայն մարդու գործողությունների ամբողջությունն է պատկերացում տալիս նրա բարոյականության մասին:

«Մարդը ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ իր գործողությունների մի շարք» (Գ.Շեգել)

Բարոյական հարաբերությունները ընկած են որոշակի բարոյահոգեբանական մթնոլորտի հիմքում մարդկանց սոցիալական խումբ:

Բարոյական գիտակցությունը առաջանում է մարդկանց սոցիալական կյանքը և նրանց հարաբերությունները կարգավորելու անհրաժեշտությունից: Ի տարբերություն գիտության, բարոյական գիտակցությունը գործում է հիմնականում սոցիալական հոգեբանության և առօրյա գիտակցության մակարդակում: Բարոյական սկզբունքներ, նորմեր և կատեգորիաներ ուղղակիորեն հյուսված է մարդկային գործունեության մեջ, հանդես գալով որպես գործողությունների շարժառիթ: Բարոյական գիտակցությունը պարտադիր է, յուրաքանչյուր մարդ ունի բարոյական արժեքների իր համակարգը, ապրում է բարոյական ազդակներ, գիտի էթիկական նորմերի և սկզբունքների մասին: Իմանուել Կանտը գրել է. «Երկու բան միշտ լցնում է հոգին նոր և ավելի ուժեղ զարմանքով և ակնածանքով. դա իմ վերևում գտնվող աստղազարդ երկինքն է և իմ մեջ բարոյական օրենքները»:

Բարոյական հիմնական գործառույթները.

Կարգավորող գործառույթ: Մարդկանց միջև հարաբերությունների կարգավորման գործառույթը հիմնական և որոշիչն է: Այն ընդգրկում է հարաբերությունների այլ ոլորտը, որը չի կարգավորվում օրենքով, և այս առումով լրացնում է իրավունքը:

Գնահատման գործառույթ. «Բարոյական-անբարոյական» դիրքից գնահատման առարկա են համարվում գործողությունները, վերաբերմունքը, մտադրությունները, անձնական հատկությունները և այլն:

Կողմնորոշիչ գործառույթ: Գործնականում, նախքան բարոյական դատողություն անելը և որևէ արարքի կամ վարքի մեջ այս կամ այն բարոյական նորմը կիրառելը, մարդը պետք է հաշվի առնի մի շարք հանգամանքներ, որոնցից յուրաքանչյուրը կարող է դրդել տարբեր (երբեմն փոխադարձաբար բացառող) բարոյական նորմերի կիրառմանը:

Մոտիվացիոն գործառույթ: Այս գործառույթը թույլ է տալիս գնահատել գործողությունները, նպատակները և միջոցները մոտիվացնող մտադրության տեսանկյունից: Շարժառիթներն ու դրդապատճառները կարող են լինել բարոյական և անբարոյական, վեհ և ստոր, եսասեր և անշահախնդիր և այլն:

Ճանաչողական ֆունկցիա: Այս ֆունկցիան ուղղված է էթիկական գիտելիքների ձեռքբերմանը՝ սկզբունքներ, նորմեր, վարքագծի կանոններ և այլն:

Կրթական գործառույթ: Դաստիարակության մկիջոցով բարոյական փորձը փոխանցվում է սերնդեսերունդ՝ ձևավորելով անհատականության բարոյական տեսակ և ապահովելով մշակութային ավանդույթների պահպանումը:

Աշխատակարար գործառույթ: Այս ֆունկցիան շատ մոտ է գնահատող ֆունկցիային, միայն այն տարբերությամբ, որ աշխատակարար ֆունկցիան ընդգրկում է մարդու հիմնական հասկացությունները և պատկերացումները շրջապատող իրականության մասին:

Հաղորդակցական գործառույթ: Այն գործում է որպես հաղորդակցության ձև, կյանքի արժեքների մասին տեղեկատվության փոխանցում, մարդկանց միջև բարոյական շփումներ: Ապահովում է փոխըմբռնում, մարդկանց հաղորդակցության ընդհանուր բարոյական արժեքների զարգացման հիման վրա, և, հետևաբար, պաշտոնական փոխազդեցություն, «արմունկի զգացում», աջակցություն և փոխօգնություն:

Բարոյական սկզբունքներ:

Բարոյականության սկզբունքները գերիշխող դեր են խաղում բարոյական գիտակցության մեջ: Բարոյական պահանջներն ամենաընդհանուր ձևով արտահայտելով՝ դրանք բարոյական հարաբերությունների էությունն են և բարոյական վարքագծի ռազմավարությունն են: Բարոյական սկզբունքները բարոյական գիտակցության կողմից ընկալվում են որպես անվերապահ պահանջներ, որոնց հավատարմությունը խստորեն պարտադիր է կյանքի բոլոր իրավիճակներում: Նրանք արտահայտում են հիմնական պահանջները, որոնք վերաբերում են մարդու բարոյական էությանը, մարդկանց միջև հարաբերությունների բնույթին, որոշում են մարդկային գործունեության ընդհանուր ուղղությունը և ընկած են վարքի մասնավոր, հատուկ նորմերի հիմքում:

Բարոյական սկզբունքները ներառում են բարոյականության այնպիսի ընդհանուր սկզբունքներ, ինչպիսիք են.

1. Հումանիզմի սկզբունք: Հումանիզմի սկզբունքի էությունը մարդուն որպես բարձրագույն արժեք ճանաչելն է: Սովորական իմաստով այս սկզբունքը նշանակում է սեր մարդկանց հանդեպ, մարդկային արժանապատվության պաշտպանություն, մարդկանց երջանկության իրավունք և ինքնաիրացման հնարավորություն:

2. Ալտրուիզմի սկզբունքը: Սա բարոյական բարոյական սկզբունք է, որը նախատեսում է անձնուրաց գործողություններ՝ ուղղված այլ մարդկանց շահերին: Տերմինը շրջանառության մեջ է մտցվել ֆրանսիացի փիլիսոփա Օ. Կոմտի կողմից հայեցակարգին հակառակ հասկացությունը ամրագրելու համար: Եսասիրություն. Ալտրուիզմը որպես սկզբունք, ըստ Կոմի, ասում է. «Ապրիր ուրիշների համար»:

3. Կոլեկտիվիզմի սկզբունքը. Այս սկզբունքը հիմնարար է մարդկանց միավորելու՝ ընդհանուր նպատակներին հասնելու և համատեղ գործունեություն ծավալելու համար, ունի երկար պատմություն և հիմնարար նշանակություն ունի մարդկության գոյության համար:

Եզրակացություն

Բարոյական արժեքները մարդկության որոշակի մակարդակն են, մարդասիրությունը, որը սահմանում է հասարակությունը:

Բարոյական արժեքները ուղղված են մարդկային բարձրագույն իդեալներին: Այն սկսվում է տնից և փոխանցվում է սերնդեսերունդ:

Բարոյական արժեքներ ունեցող մարդիկ հստակ հասկանում են ինչն է ճիշտ, ինչը սխալ:

Այն օգնում է երեխաներին զարգացնել ուժեղ և տպավորիչ անհատականություն, ինչը նվազեցնում է նրանց մոլորության շանսերը:

Երեխաների բարոյական դաստիարակությունը անհրաժեշտ է սկսել նախքան դեռահասության շրջանը: Սովորեցնել ճշտի ու սխալի վերաբերյալ հստակ չափանիշներ: Երեխաներին լավ կրթություն տալուն զուգահեռ, չափազանց կարևոր է երեխաներին բարոյական արժեքներ սովորեցնել:

Բարոյական արժեքները այն վարքագիծն է, որը մարդուն ապահովում է կյանքի զգացողությամբ, որով նա ձգտում է կատարելագործել իր մարդկային որակներն ու արժանապատվությունը:

Եթե երեխաներին սովորեցնեն և ցույց տան լավ բարքերի ազդեցությունը կյանքի սկզբում, նրանք վերջում հեշտությամբ կսովորեն: Ծնողներն իրենց երեխաների համար օրինակելի օրինակ են, քանի որ նրանք իրենց առաջին դասերն են քաղում նրանցից: Ավելին երեխաները սիրում են ընդօրինակել իրենց ծնողներին բոլոր առումներով: Հետևաբար տանը լավ օրինակ ծառայելը՝ արժեքներին հավատարիմ մնալով, երեխաներին բարոյական արժեքներ սովորեցնելու ճիշտ միջոց է:

Գրականության ցանկ

Կոելյո Ֆ. «Բարոյական արժեքները» իմաստների մեջ:

Meanings.com կայքում «Բարոյական արժեքների հայեցակարգ»

Սլատոենգիեն, Կ. «Որո՞նք են ձեր ընտանիքի լավագույն 5 բարոյական արժեքները»

անգնահատելի դաստիարակության մեջ:

<https://hy.healthyfood-near-me-com>

«Մի եղիր կեղծավոր» բարոյական արժեքներ:

Ժան Ժակ Ռուսո «Էմիլ կամ դաստիարակության մասին»